

Αντόν Τσέχωφ, «Ο Βάνκας» (σ. 190 του βιβλίου μας)

Σύντομο βιογραφικό του Τσέχωφ (Πηγή βιβλιονέτ)

Άντον Τσέχωφ (1860 – 1904): ήταν Ρώσος συγγραφέας πολλών διηγημάτων, θεατρικών έργων και μυθιστορημάτων. Γεννήθηκε στις 17 Ιανουαρίου 1860 στην κωμόπολη Ταγκανρόγκ, στη νότια Ρωσία. Ήταν το τρίτο από τα έξι παιδιά μιας οικογένειάς του και μεγάλωσε σε πολύ αυστηρό και θρησκευτικό περιβάλλον. Ο Τσέχωφ από την 6^η τάξη του γυμνασίου αναγκάστηκε μόνος του να βγάζει το ψωμί του παραδίδοντας μαθήματα κατ' οίκον. Το 1879 μπαίνει στο ιατρικό τμήμα του πανεπιστημίου της Μόσχας, το οποίο τελείωσε το 1884. Από τον καιρό της σπουδής του στο γυμνάσιο, ο Τσέχωφ άρχισε να γράφει χιουμοριστικές σκηνές, αφηγήσεις, μονόπρακτα. Ως γιατρός βοηθούσε τους ανήμπορους και παρείχε τους ιατρικούς υπηρεσίες δωρεάν. Μερικά από τα πιο γνωστά έργα του είναι: «Ο γλάρος», «Ο θείος Βάνιας», «Οι τρεις αδελφές», «Ο βουσσινόκηπος», «Στέππα» κ.ά. Πέθανε το 1904.

Ο Βάνκας

Εισαγωγικό σημείωμα

Στο διήγημα που ακολουθεί ο μεγάλος Ρώσος συγγραφέας Άντον Τσέχωφ προβάλλει με ρεαλισμό και ευαισθησία το θέμα μιας παιδικής βιοπάλης. Ο Βάνκας είναι ένα εννιάχρονο, ορφανό παιδί που οι συνθήκες της ζωής του αναγκάζουν να στερηθεί το πιο αγαπημένο του πρόσωπο, τον παππού του, και να βιώσει μακριά του τη σκληρότητα των ανθρώπων. Τραγικό και χιουμοριστικό στοιχείο συμπλέκονται στο διήγημα μέσα από την αθάνατη ματιά του μικρού αφηγητή-ήρωα.

Το κείμενο βρίσκεται στη σ. 190 κ.εξ. του βιβλίου μας και στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A107/391/2591,21876/>

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Θα κάνετε όποιες θέλετε και μπορείτε από το παρακάτω φύλλο εργασιών ή μπορείτε να προτείνετε κι εσείς άλλες εργασίες με τις οποίες θα θέλατε να ασχοληθείτε

1) Αφού διαβάσεις το εισαγωγικό σημείωμα και το κείμενο, συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα με τις πληροφορίες που λείπουν.

Τόπος της ιστορίας	
Χρόνος	

Πρωταγωνιστής	
Συνθήκες ζωής πρωταγωνιστή. Προβλήματα που αντιμετωπίζει	
Συναισθήματα ήρωα	
Η πρωτοβουλία που παίρνει για να λύσει το πρόβλημα	
Παραλήπτης αιτήματος	
Αίτημα πρωταγωνιστή	

2) Παρακάτω δίνονται οι τέσσερις ενότητες στις οποίες μπορούμε να χωρίσουμε το κείμενο. Για καθεμία, γράψτε έναν πλαγιότιτλο που να αντιπροσωπεύει με ακρίβεια και συντομία το περιεχόμενό της.

Ενότητες	Από...έως	πλαγιότιτλος
1η	Ο Βάνκας Ζούκοφ... <i>μονάχα εσύ μου απόμεινες</i>	
2η	(«Ο Βάνκας κοίταξε κατά το σκοτεινό παραθύρι... τον έτριψαν με χιόνι για τις γιορτές.»)	
3η	(«Ο Βάνκας αναστέναξε... Ο εγγονός σου Ιβάν Ζούκοφ, αγαπημένες μου παππού, έλα.»)	
4η	(«Ο Βάνκας δίπλωσε το γράμμα στα τέσσερα. ... κουνώντας την ουρά του.»)	

3) Διαβάστε την πρώτη παράγραφο του διηγήματος και υπογραμμίστε τις φράσεις που υποδηλώνουν τη συναισθηματική κατάσταση του Βάνκα. Στη συνέχεια, γράψτε ποια είναι τα συναισθήματα του ήρωά μας με βάση αυτή την παράγραφο και αιτιολογήστε τα:

Ο Βάνκας Ζούκοφ, ένα παιδάκι εννιά χρονών, δουλεύει εδώ και τρεις μήνες κάλφας στο τσαγκαράδικο του Αλιάχιν. Τη νύχτα της παραμονής των Χριστουγέννων δεν πλάγιασε. Περίμενε να φύγει το αφεντικό με τους μαστόρους για τον όρθρο. Και μόλις απόμεινε μονάχος στο μαγαζί, πήρε από το ντουλάπι του αφεντικού το καλαμάρι με το μελάνι, έναν κοντυλοφόρο με σκουριασμένη πένα, άπλωσε το χαρτί στο παλιοτράπεζο με τα εργαλεία και ετοιμάστηκε να γράψει.. Προτού ζωγραφίσει το πρώτο γράμμα, γύρισε πολλές φορές το κεφαλάκι του κατά την πόρτα και το παραθύρι, ρίχνοντας κλεφτές, φοβισμένες ματιές, λοξοκοίταξε το μαυρισμένο εικόνισμα που ήταν σφηνωμένο ανάμεσα στα ράφια με τα καλαπόδια και αναστέναξε προσπαθώντας να λυτρώσει το λαιμό του από έναν

κόμπο που τον έπνιγε. Ύστερα γονάτισε μπροστά στον τσαγκαράδικο πάγκο και άρχισε να γράφει:

Απάντηση

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Ποιες είναι οι συνθήκες ζωής του Βάνκα στην Μόσχα; Να τις περιγράψετε αιτιολογημένα αντλώντας στοιχεία από το κείμενο.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Μέσα από την επιστολή του Βάνκα, ποιες πληροφορίες αντλούμε για την περασμένη του ζωή στο χωριό;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Στο γράμμα του Βάνκα προς τον παππού έχουμε πολλά ρήματα σε προστακτική όπως π.χ. στα επόμενα αποσπάσματα:

Αγαπημένε μου παππού, για όνομα του Θεού, κάνε μου μια χάρη: πάρε με από δω, πάρε με στο σπίτι, στο χωριό, δεν αντέχω άλλο... Τα πόδια θα σου φιλήσω, όλη μου τη ζωή θα παρακαλώ το Θεό για σένα, πάρε με από δω, γιατί θα πεθάνω... [...] Έλα γρήγορα, αγαπημένε μου παππού, για όνομα του Θεού. Σε παρακαλώ, πάρε με από δω! Λυπήσου με το δύστυχο ορφανό, γιατί όλοι με δέρνουν και πεινάω πολύ. Και έχω τόση στενοχώρια που δεν ξέρω πώς να σου την πω. Όλο κλαίω, παππού. Και μια μέρα το αφεντικό μου 'δωσε μια στο κεφάλι με το καλαπόδι, τόσο

δυνατά που έπεσα κάτω και έλεγα πως δε θα σηκωθώ. Δεν είναι ζωή αυτή, χειρότερη και από του σκύλου... Χαιρετίσματα στην Αλιόνα, στον Ιγκόρ το στραβό και στον αμαξά. Και τη φυσαρμόνικά μου να μην την δώσεις σε κανέναν. Ο εγγονός σου, Ιβάν Ζούκοφ, αγαπημένε μου παππού, έλα.

Με βάση αυτά, α) υπογραμμίστε τις προστακτικές. β) εξηγήστε τι δείχνουν αυτές για την ψυχολογική κατάσταση του ήρωά μας, γ) τι αντίκτυπο έχουν σε εμάς τους αναγνώστες;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Στο γράμμα του Βάνκα κυριαρχεί ο ικετευτικός τόνος. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους αποτυπώνεται αυτός ο τόνος; (Μπορείτε απλώς να υπογραμμίσετε κάποιες φράσεις αν σας είναι δύσκολο να το αναλύσετε αλλιώς).

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. Μέσα από τις αναμνήσεις του Βάνκα φαίνεται καθαρά η προσωπικότητα του παππού του. α) Να παρουσιάσετε την προσωπικότητα του παππού, β) να περιγράψετε τη σχέση που έχει ο εγγονός με τον παππού καθώς και τα συναισθήματα του παιδιού γι' αυτόν.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. Όταν ο Βάνκας θυμάται τη ζωή στο χωριό, χρησιμοποιούνται παρελθοντικοί χρόνοι. Σε ορισμένα όμως σημεία, ο χρόνος της αφήγησης γίνεται παροντικός, όπως στο παρακάτω απόσπασμα:

Αναστέναξε βαθιά και **σύλωσε** ξανά το βλέμμα του στο παραθύρι. Θυμήθηκε πως ο παππούς πήγαινε στο δάσος να κόψει έλατο για τον αφέντη και έπαιρνε πάντοτε μαζί και το εγγονάκι του. Τι όμορφα που ήταν! Ο παππούς **σφύριζε**, τριζοβολούσε ο πάγος στο μονοπάτι και ο Βάνκας τα άκουγε όλα και σφύριζε κι αυτός. Πολλές φορές ο παππούς, προτού κόψει το έλατο, κάπνιζε την πίπα του ή έπαιρνε πρέζα και όλο κορόιδευε το εγγονάκι που τουρτούριζε. Τα ελατάκια κουκουλωμένα με χιόνι, παγωμένα, **καρτερούσαν** ακίνητα: Ποιο έχει σειρά να πεθάνει; Ξαφνικά, ένας λαγός ξεπετιέται πάνω στις στοίβες του χιονιού. Ο παππούς δεν κρατιέται πια, βάζει τις φωνές:

— Πιασ' τον, πιάσ' τον! Άι! Διάολε τρικέρη!

α) Βρείτε και άλλα τέτοια σημεία (ένα παράδειγμα φτάνει). β) Τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας με τη χρήση του ενεστώτα;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

10. Το γράμμα του Βάνκα δεν θα φτάσει ποτέ στον παππού, γιατί ο Βάνκας ξέχασε να γράψει τη διεύθυνση. Στο τέλος όμως του διηγήματος ο ήρωάς μας:

[...] κοιμόταν με σφιγμένες τις γροθίτσες νανουρισμένος από τις γλυκές ελπίδες του. Ονειρευόταν το πατάρι στο χωριό. Ο παππούς κάθεται στο πατάρι και τα πόδια του κρέμονται. Διαβάζει το γράμμα στις δούλες... Και ο Χέλης φέρνει σβούρα το πατάρι κουνώντας την ουρά του...

α) Τι συναισθήματα σας προκαλεί το τέλος του διηγήματος; β) Γιατί χρησιμοποιούνται αποσιωπητικά στην τελευταία πρόταση;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Παρόλο που το διήγημα ασχολείται με ένα σκληρό θέμα, σε ορισμένα σημεία διακρίνουμε χιούμορ και τρυφερότητα. Βρείτε ένα –δυο παραδείγματα και αν μπορείτε εξηγήστε γιατί χρησιμοποιούνται.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. *Και ο καιρός είναι θαυμάσιος. Ησυχία, όλα διάφανα και δροσερά. Η νύχτα είναι σκοτεινή, και όμως ξεχωρίζεις όλο το χωριό με τις άσπρες του στέγες και τον καπνό που ανεβαίνει από τις καμινάδες, τα δέντρα ασημωμένα από την πάχνη, τις στοίβες του χιονιού. Ο ουρανός είναι σπαρμένος με αστέρια που λαμπυρίζουν χαρούμενα και ο γαλαξίας αστράφτει, έτσι που νομίζεις πως τον σφουγγάρισαν και τον έτριψαν με χιόνι για τις γιορτές...*

Στο παραπάνω απόσπασμα, να εντοπίσετε τα εκφραστικά μέσα (π.χ. εικόνα, παρομοίωση, μεταφορά). Τι ύφος δημιουργούν στην αφήγηση; (π.χ. ύφος σκληρό, τρυφερό, ποιητικό, νοσταλγικό;)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. Παρακάτω σας δίνονται μερικοί χαρακτηρισμοί του Βάνκα. Να γράψετε με ποιους συμφωνείτε και γιατί. Αν θέλετε προσθέστε και δικούς σας:

γενναίος βιοπαλαιστής	
αθώς με μια συγκινητική παιδική αφέλεια	
γενναίος και αγωνιστικός	
δειλός και συμβιβασμένος με τη μοίρα του	

ευγενικός και ευαίσθητος	
--------------------------	--

14)Ο Βάνκας γράφει μια επιστολή στον παππού του. Γιατί νομίζεις πως ο αφηγητής χρησιμοποιεί την τεχνική της επιστολής; (Δηλ., γιατί ο αφηγητής βάζει το Βάνκα να μιλάει για τα βάσανά του στον παππού αντί να μας τα διηγηθεί ο ίδιος ο αφηγητής;)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

15. Στο διήγημα έχουμε δύο αφηγητές: α) τον τριτοπρόσωπο παντογνώστη αφηγητή που ξεκινάει τη διήγηση και β) τον ίδιο τον Βάνκα που στο γράμμα του αφηγείται στον παππού τα βάσανά του. Όμως σε κάποια σημεία, φαίνεται να «μπερδεύεται», να συγχωνεύεται η φωνή του τριτοπρόσωπου αφηγητή με τη φωνή του Βάνκα. Βρείτε ένα τέτοιο παράδειγμα.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

16. Το γράμμα του Βάνκα είναι μια κραυγή απελπισίας και μια έκκληση για βοήθεια. Πέρα από την ανάγκη του να γλιτώσει από την πείνα και το ξύλο, ποια άλλη βασική ανάγκη φαίνεται να εκφράζει εδώ το παιδί;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

17) Στο κείμενο παρουσιάζονται θετικά και αρνητικά συναισθήματα του πρωταγωνιστή.

Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Θετικά συναισθήματα	Αρνητικά συναισθήματα

18. Δημιουργική εργασία ή ... αλλιώς γινόμαστε εμείς συγγραφείς. Διαλέξτε α ή β:

α) Ο παππούς έχει να δει τρία χρόνια τώρα τον Βάνκα και δεν έχει λάβει έως τώρα κανένα νέο του. Γράφει, λοιπόν, αυτός ένα γράμμα στον εγγονό του ζητώντας τα νέα του και περιγράφοντάς του τα νέα του χωριού. Γράψε εσύ αυτό το γράμμα σαν να είσαι ο παππούς.

β) Ο Βάνκας επέζησε από τον σκληρό τσαγκάρη και μεγάλωσε. Χρόνια μετά γυρνά στο χωριό του όπου όλα έχουν αλλάξει. Γράψε μια σελίδα ημερολογίου όπου ο ενήλικας Βάνκας παρουσιάζει αυτή την επίσκεψη.

17. Το διήγημα αναδεικνύει σοβαρά κοινωνικά προβλήματα της εποχής του Τσέχωφ, αυτά της παιδικής εργασίας, της φτώχειας, της ορφάνιας, της εκμετάλλευσης, της κοινωνικής ανισότητας. Δυστυχώς, αυτό το πρόβλημα υπάρχει και σήμερα.

Δείτε τα ακόλουθα βίντεο:

<https://www.youtube.com/watch?v=cdJWl2XhJj0>

<https://www.youtube.com/watch?v=P7qFsQ7FiCg>

<https://www.youtube.com/watch?v=bHW-OlljSBU>

και διαλέξτε κάτι από τα παρακάτω:

α) γράψτε ένα κείμενο που θα παρουσιάζει αυτά τα προβλήματα και θα εκφράζει ελεύθερα τις σκέψεις και τους προβληματισμούς σας για αυτά τα φαινόμενα.

β) συγκεντρώστε φωτογραφίες, κόμικ, σκίτσα, αφίσες και φτιάξτε, αν μπορείτε, ένα powerpoint, μια ηλεκτρονική αφίσα ή ένα αρχείο σχολιάζοντας ταυτόχρονα το υλικό που μαζέψατε

γ) δημιουργήστε μια δική σας ζωγραφιά είτε εμπνευσμένη από το κείμενο είτε από το θέμα της παιδικής βιοπάλης.

18. Προτεινόμενες ταινίες

α) **Λούστροι παπουτσιών** του Βιτόριο Ντε Σίκα: στην μεταπολεμική κατεστραμμένη Ιταλία δύο παιδιά αγωνίζονται να επιβιώσουν

<https://www.youtube.com/watch?v=WFfDDusfHko>

β) **Πού είναι το σπίτι του φίλου μου**, ιρανική ταινία του Αμπάς Κιαροστάμι στο

<https://www.youtube.com/watch?v=WFfDDusfHko>

γ) **Le ballon rouge** (Το ροζ μπαλόνι, γαλλική μικρού μήκους ταινία του 1957), στο <https://www.youtube.com/watch?v=V12H2mteniE>

Για τη σύνταξη του φυλλαδίου αντλήθηκαν αρκετά στοιχεία από τον ιστότοπο http://filologosab.blogspot.com/2019/12/blog-post_65.html, της φιλόλογου Βουρτσιάνη